

Schepping, op avontuur met de natuur

Eef Arnolds

Schepping is de verwezenlijking van mijn jongensdroom. Op voormalige landbouwgrond aan de rand van de buurtschap Holthe, hartje Drenthe, is in 25 jaar een afwisselend landschap gecreëerd met water, moeras, bosjes en bloemenweiden. Tal van inheemse dieren en planten hebben er spontaan hun intrek genomen. In dit artikel wil ik iets vertellen over de wijze waarop Schepping geleidelijk uitgroeide tot een natuuroase van ruim 5 hectare, over de resultaten van verschillende ingrepen en vormen van beheer, alsmede over mijn drijfveren om op deze manier met de aarde bezig te zijn. In verband met de lengte is het artikel gesplitst in twee delen. In het volgende nummer van Oase ga ik uitgebreider in op de meer recente ontwikkelingen.

Stadsjongen

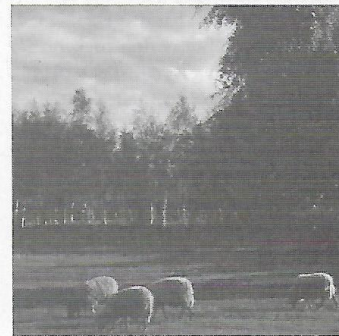
Tijdens mijn jonge jaren in Utrecht was ik al in de ban van het buitenleven. Ik heb mooie herinneringen aan de oude landgoederen langs de Kromme Rijn en de weidse Johannapolder aan de oostkant van de stad, nu al lang volgeplempt met het universiteitscentrum De Uithof en de wijk Rijnsweerd. Buitenshuis

voelde ik me thuis, in de groene ruimte, met al mijn zintuigen wijd open. Mijn handen wilden wroeten in de grond, zich onderdompelen in water. Daarom haalde ik de natuur naar huis in de vorm van terraria, aquaria en een stukje 'wilde' stadstuin. Op een paar vierkante meter wist ik daar tussen hoge schuttingen een bont gezelschapje planten in stand te houden, inclusief curiositeiten als Aarddistel, Teer guichelheil, Genadekruid en Heelkruid. Maar zo'n tuintje bleef uiteraard behelpen. Het was mijn droom om ooit buiten te wonen, temidden van bloemen en vogelzang. Ik droomde er van om een stuk misbruikte grond terug te geven aan de natuur, als kleine compensatie voor alle vernielingen die in mijn omgeving werden aangericht.

Van aardappelakker tot schapenwei

Ik prees mezelf dus gelukkig toen ik in 1974 als pas afgestudeerd bioloog de kans kreeg om promotie onderzoek te verrichten aan het toenmalige Biologisch Station in Wijster. Het jaar daarop kocht ik een boerderijtje in Holthe met anderhalve hectare grond, een langgerekte, boomloze aardappelakker in een kale, agrarische omgeving. Mijn handen jeuk-

ten. Nog voordat het huis officieel was overgedragen begon ik met het planten van berken en eiken op strategische punten in de lege ruimte en met de vervanging van de ligusterheg door een traditionele beukenhaag. Het grootste deel van het zwak golvende perceel werd al spoedig omrasterd en begraasd door enkele Drentse heideschappen. Tot ontsteltenis van aanpalende boeren zaaide ik geen ordentelijk grasmeng-

Parklandschap van schapenwei

sel in, maar liet ik het ontstaan van begroeiing aan het toeval over. Binnen twee jaar was de voormalige akker veranderd in een grasland met veel Echte witbol, Gewoon struisgras, Rood zwenkgras en Schape-

zuring. Nu, 25 jaar later, heeft de aardappelakker het karakter van een parklandschap: een kortgrazige, mosrijke weide met verspreid bomen en kleine bosjes. In de hoge berken zingen elk voorjaar boompieper en geelgors hun lied. In de schraalste delen van het terrein groeien Muizenootje, Zandblauwtje en Vogelpootje tussen pollen van Ruig haarmos en Rendiermossen.

Bloementuin achter het huis

Ze herinneren aan de droge heide en het stuifzand die hier omstreeks 1900 nog aanwezig waren.

Tuinen

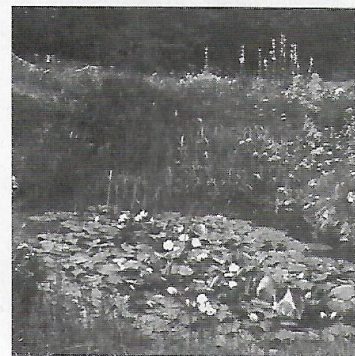
Het is prachtig om getuige te zijn van de spontane ontwikkeling van flora en fauna op een voormalige akker. Maar het is ook boeiend om met planten en grond te spelen, een geschikt milieu te creëren voor organismen die op mijn stukje stoffig zand van nature niet zouden voorkomen. Dat is geen natuurbeheer, maar tuinieren, hoewel de grens tussen beide activiteiten steeds meer lijkt te vervagen. In de loop van de jaren is er rondom de woning zo een heel scala aan wilde en minder wilde

tuinen ontstaan met hun eigen planten en hun eigen sfeer.

Op wat vochtiger, humusrijke grond heb ik een boomgaardje geplant dat zich geleidelijk ontwikkeld heeft tot een lommerrijke bostuin. In de vroege lente is dit het mooiste plekje van Schepping. Mede dankzij jaarlijkse bekalking doen veel stinzenplanten het er uitstekend, bijvoorbeeld Voorjaarshelmbloem, Lenteklokje,

In twee besloten overhoekjes tussen het huis en enkele bijgebouwen heb ik de zwarte grond vervangen door geel zand, waarop plaggen haarmos zijn aangebracht. Deze mostuintjes zijn geïnspireerd door een bezoek aan zentuinen in Japan. Het is plantengroei teruggebracht tot haar nederige essentie. Een paar zwerfkeien accentueren de eenvoud en het meditatieve karakter van deze plekken. Tezamen met de moestuin vormen de mostuintjes de meest arbeidsintensieve gedeelten van het hele terrein. Werk op de knieën, nederig als het mos zelf.

Ik heb altijd een zwak gehad voor stenen en rotsen. In de loop der jaren heb ik vele honderden veldkeien in de achterbak van mijn autootje geladen die door boeren bij het ploegen en oogsten uit hun akkers gegooid waren. Maar ik heb ook als vrijwillige vuilnisman letterlijk mijn steentje bijgedragen aan de schoonmaak van het landschap door clandestien gestort sloopafval uit natuurgebieden, sloten en bermen mee te nemen naar mijn terrein. Daar is geleidelijk op een samenraapsel van stukken betonvloer, klonten baksteen en kadasterpaaltjes een puintuin tot stand gekomen met muurplanten als Muurleeuwenbek, Gele helmbloem, Muurbloem en Wit vetkruid. Ook een bijzondere soort als de Schubvaren handhaaft zich er al vele jaren.

Vijver met waterlilies

Een grote vijver met een brede moerassige oever vormt een vloeiende overgang tussen de bloementuin en het daarachter liggende grasland. Vanwege de diepe grondwaterstand in de zomer is deze vijver aangelegd

op folie. De toevoer van regenwater vanaf het dak van het huis draagt er toe bij dat het water nooit opdroogt. Door verrijking met stof van het dak en uitspoeling van kalk uit de dakpannen wordt de vijver zo ook enigszins gebufferd tegen de zure regen. De meeste water- en moerasplanten heb ik oorspronkelijk geïntroduceerd. Sommige soorten hebben

Poel Vaderland (2003)

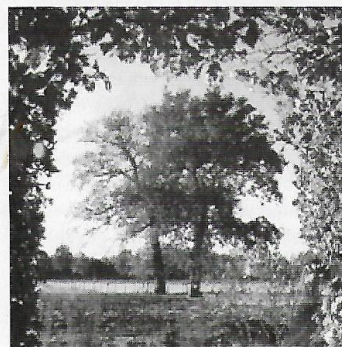
zich sterk uitgebreid, andere zijn inmiddels verdwenen. In de vijver ga ik verder niet tuinieren. Jaarlijks maai ik éénmaal de oevers en af en toe verwijder ik een deel van de waterplanten om volledig dichtgroeien te voorkomen. In de loop van twintig jaar hebben de planten zichzelf zo gegroepeerd, dat de begroeiing nu de indruk maakt van een natuurlijk mesotroof ven. Tussen pollen Pluimzegge en Hennegras floreren onder andere Wateraardbei, Waterdrieblad, Moeraswederik, Waterscheerling en Slangenwortel. Het open water is 's zomers een wirwar van Gewoon blaasjeskruid. Erboven vliegen tere blauwe, groene en rode waterjuffers. Af en toe zijn er verrassingen. Zo is vorig jaar het Kransvederkruid spontaan in de vijver verschenen. De Groene kikker heeft vijftien jaar geleden al zijn weg naar de vijver gevonden vanuit een poel een kilometer verderop. Op zomeravonden kan nu de hele buurt genieten van een grandioos kwaakconcert.

Het Beloofde land en Vaderland

In 1989 kon mijn terrein aanmerkelijk worden uitgebreid door aankoop van drie hectare bouwland, het Beloofde land! Door grootscheeps grondverzet is daar een volledig nieuw milieu ontstaan met poelen, moeras en een keilembult. In 1998 kon nog een aangrenzende akker van anderhalve hectare worden verworven, het Vaderland. Dit terrein werd op andere wijze meer geschikt gemaakt voor het ontstaan van een gevarieerde natuur en een aantrekkelijk landschap. De ontwikkelingen van flora en fauna op beide terreinen zijn zonder meer spectaculair en komen in de volgende aflevering uitgebreider aan de orde.

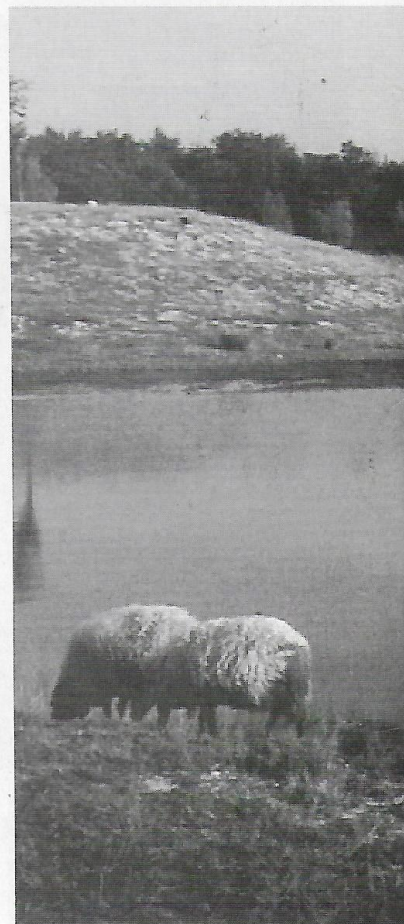
Landgoed of goed land?

Veel bezoekers betitelen Schepping als een landgoed, maar die term vind ik eigenlijk veel te chic voor zo'n nieuw stukje natuur. Bovendien doet het me denken aan zeer welgestelde lieden door wiens aderen blauw bloed vloeit. Beide zaken zijn bij mij niet aan de orde. De aanschaf van een aardig stukje grond ligt in werkelijkheid binnen het financiële bereik van veel mensen, maar de meesten hebben andere prioriteiten. Ze geven het bedrag, nodig voor één hectare grond, liever uit aan een Mercedes of een luxe verbouwing van de keuken. Het is maar net waar je hart vol van is... Een andere wijd verbreide misvatting is dat het onderhoud van zo'n lap grond erg veel arbeid zou kosten. Dat valt best mee. In de half-natuurlijke delen van Schepping gaat het om globale beheersmaatregelen die

Beukenpoortje voor het huis

niet veel tijd vergen, zoals beweiden of één maal per jaar maaien en afvoeren van hooi. Verreweg de meeste tijd gaat zitten in het tuinieren, het voortdurend wieden, zaaien, spitten en planten in de tuinen rondom het huis. Maar ook dat is doorgaans een lust en geen last.

Kristalmeer met Drentse heideschape

Genieten, maar nooit met mate

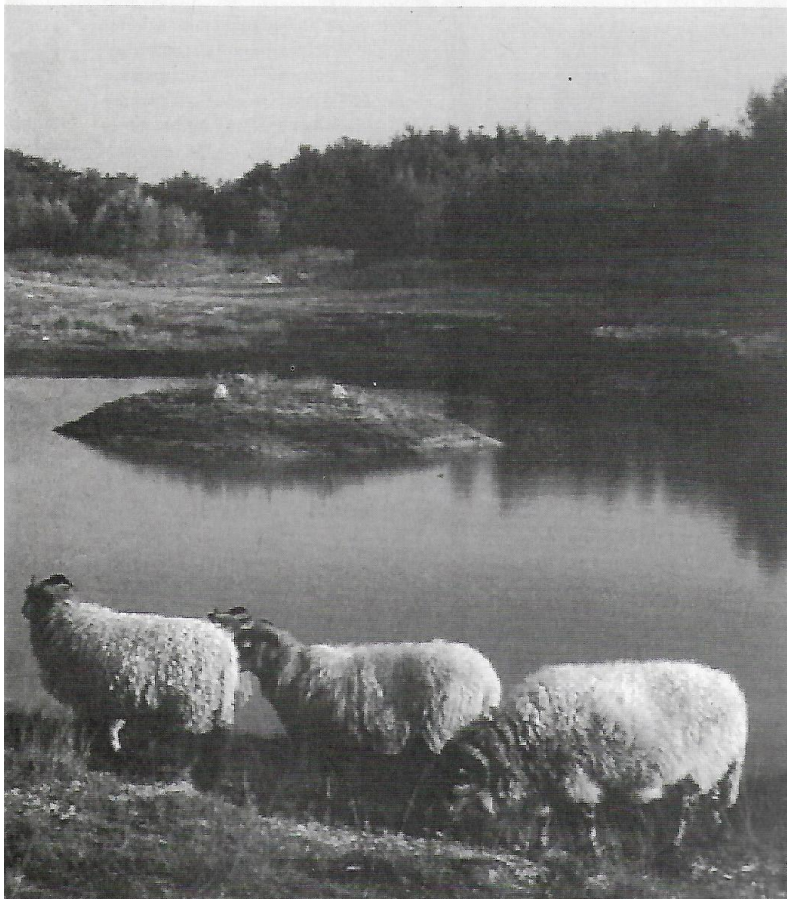
Het volgen van ontwikkelingen in zo'n nieuw natuurgebied als Schepping is voor mij meer dan het plannen en uitvoeren van inrichting en beheer, het graven, planten en maaien, het registreren van planten en dieren. Het is bovenal genieten, elke dag opnieuw. Genieten van de hazelaarkatjes boven de sneeuw in januari, het melancholische geklingel van de boomleeuwerik in de blauwe voorjaarslucht, zomerwolken boven

de bloemenwei, een goudgeel blad drijvend op het water, de kracht van de novemberstorm in de boomtoppen. Het is me laven aan de stilte die hier soms nog echt stilte is. En niet alleen het ontbreken van lawaai. Het is getuige zijn van het leven, deelgenoot zijn van het leven. Al het leven.

Dromen zijn niet altijd bedrog

Mijn jongensdroom is in vervulling gegaan, maar er blijft nog genoeg te dromen over. Bijvoorbeeld dat veel meer mensen de verantwoordelijkheid nemen voor een stukje aarde en niet alles overlaten aan natuurbeschermingsorganisaties. Hoeveel

daarmee aan de vernietiging van de Aarde. We zouden ons weer volledig bewust moeten worden van onze fysieke, ecologische en spirituele banden met alle leven, waardoor het begrip samenleving een nieuwe, verruimde inhoud zou krijgen. Een droom als tegenwicht voor de nachtmerrrie van een volledig kunstmatige, technocratische wereld. Mijn ideeën daarover heb ik verwoord in mijn boek 'Weg van de natuur' (zie ook bespreking door V. Westhoff in Oase 39). De ervaringen in Schepping vormden bij het schrijven een belangrijke bron van inspiratie.

Stilte is voor mij essentieel om een waarachtige verbinding te ervaren met de natuur, maar ook voor het welzijn van de natuur zelf. Daarom is Schepping in het algemeen niet toegankelijk voor publiek. Zo blijft het een oase van rust in een steeds drukker land. Wel verzorg ik op verzoek rondleidingen voor groepen geïnteresseerden en sinds vorig jaar zijn er enkele open dagen waarop belangstellenden onder begeleiding met Schepping kunnen kennis maken (zie kader).

bewoners van het platteland bezitten niet een perceeltje grond dat nu gebruikt wordt als paardenwei of verhuurd wordt aan een boer, bij gebrek aan een beter alternatief? Met enige moeite, en des te meer voldoening, zouden overal kleine natuuroases kunnen ontstaan in de agrarische en stedelijke woestijn die op zo veel plaatsen is ontstaan. Mijn levensdroom reikt verder. Het zou nog mooier zijn als we een halt konden toeroepen aan onze collectieve vervreemding van de natuur en

Literatuur

Arnolds, E. 2000. *Weg van de natuur*. Uitgeverij Jan van Arkel, Utrecht.

Arnolds, E. 1997. *Een zwarte ooievaar in de achtertuin*. Het Drentse Landschap 16: 4-11.

Egberts, Th. & H. Frons. 2003. *Nieuwe natuur in de achtertuin*.

Landleven 8(3): 38-43.

Westhoff, V. 2000.

Boekbespreking Weg van de natuur. Oase 39: 26-27.

Eef Arnolds is ecooloog en schrijver, maar in de eerste plaats natuurliefhebber.

Zijn adres:

Holthe 21

9411 TN Beilen

tel. 0593-523645

e-mail: eefarnolds@hetnet.nl

Open dagen in Schepping

Het is mogelijk om Schepping onder begeleiding van Eef Arnolds te bezoeken op vrijdag 28 mei, zaterdag 29 mei en maandag 31 mei (Tweede pinksterdag). De rondleidingen op die dagen vangen aan om 10 uur, 12 uur, 14 uur en 16 uur. Opgaven met voorkeur voor een tijdstip telefonisch of per e-mail aan bovenstaand adres. De kosten bedragen 3,50 euro p.p., inclusief thee of koffie.